

ks. Stanisław Łabendowicz

Synodalność konstytutywnym wymiarem posługi Kościoła we współczesnym świecie

Synodality as a constitutive dimension of the Church's ministry in the modern world

Summary

The Second Vatican Council emphasized the subjective character of the Church as a community of God's people gathered by the unity of the Father, Son, and Holy Spirit, which is for the world in Christ "a sacrament – a sign and instrument of communion with God and of unity among all men" (see CCC 1; 4). The Church, reinterpreted as a community of God's people and sustained continually by the unifying action of the Triune God Himself, is a communion of persons that arises from participation in the community of the Mystical Body of Jesus Christ. Synodality commands the faithful to walk together while listening to the Triune God. Only by doing so will we be able to participate in the Church's missionary activity, creating and strengthening its communion. This kind of action is "a constitutive dimension of the Church". Holy Father Francis stated that "it is precisely the path of synodality that God expects from the Church of the third millennium."

Key words: synod, particular Church, community, synodality, fraternal communion.

Jednym z osiągnięć teologiczno-duszpasterskich Soboru Watykańskiego II jest reinterpretacja pojęcia Kościoła¹. W konstytucji *Lumen gentium* Kościół został ukazany jako Lud Boży zgromadzony przez jedność Ojca, Syna i Ducha Świętego, który jest dla świata w Chrystusie „sakramentem, czyli znakiem i narzędziem wewnętrznego zjednoczenia z Bogiem i jedności całego rodzaju ludzkiego” (LG, n. 1). Odczytany na nowo Kościół jako wspólnota Ludu Bożego, którą nieustannie podtrzymuje jednoczące działanie samego Trójjedynego Boga, jest komunią osób, wypływającą z udziału we wspólnocie Mistycznego Ciała Chrystusa – Ludu Bożego. Synodalność nakazuje wiernym, by – wsłuchując się w Boga Trójjedynego – podążali razem. Tylko takie postępowanie umożliwi uczestnictwo w misyjnej działalności Kościoła, tworząc i umacniając jego komunię. Tego rodzaju działanie stanowi więc „konstytutywny wymiar Kościoła”². Na ten fakt zwrócił uwagę również

¹ Por. LG, n. 4; L.A. Szafrński, *Kairologia. Zarys nauki o Kościele w świecie współczesnym*, Lublin 1990, s. 7.

² Franciszek, *Przemówienie wygłoszone w czasie uroczystości upamiętniającej 50. rocznicę ustanowienia Synodu Biskupów*, Watykan, 17 października 2015 r.

Ojciec Święty Franciszek, który stwierdził, iż to „właśnie droga synodalności jest drogą, której Bóg oczekuje od Kościoła trzeciego tysiąclecia”³. Papież zaakcentował jednocześnie, iż droga ta jest dla nas nie tylko darem, ale i zadaniem. Dzięki wspólnemu podążaniu i wspólnemu rozpatrywaniu przebytego szlaku, „Kościół będzie mógł nauczyć się na podstawie tego, czego doświadczy, jakie procesy mogą mu pomóc w przeżywaniu komunii, w realizowaniu uczestnictwa, w otwarciu się na misję”⁴. To wspólne podążanie, podążanie razem, stanowi najlepszy sposób ukazania i realizacji natury Kościoła – pielgrzymującego i misyjnego Ludu Bożego⁵.

1. Pojęcie i rozumienie Kościoła konstytutywnie synodalnego

Synodalność, jak podkreślił papież Franciszek w przemówieniu wygłoszonym w czasie uroczystości upamiętniającej 50. rocznicę ustanowienia Synodu Biskupów, 17 października 2015 r. w Watykanie, to „konstytutywny wymiar Kościoła” i dlatego „To, czego domaga się od nas Pan, w pewnym sensie jest już w całości zawarte w słowie «synod»”⁶. W ostatnich dziesięcioleciach w literaturze teologicznej, kanonicznej i pastoralnej pojawiły się neologizmy w postaci rzeczownika „synodalność” związanego z przymiotnikiem „synodalny”, przy czym oba te terminy pochodzą od słowa „synod”. Mówi się zatem o synodalności jako „konstytutywnym wymiarze” Kościoła albo po prostu o „Kościele synodalnym”. Ten nowy język, który domaga się precyzyjnego teologicznego wyjaśnienia, jest oznaką czegoś nowego, co dojrzewa w świadomości eklezjalnej począwszy od Magisterium Soboru Watykańskiego II i doświadczenia Kościołów lokalnych i Kościoła powszechnego od ostatniego Soboru po dzień dzisiejszy⁷. Stąd Papież Franciszek zachęca nas do przekroczenia progu (synodalności). Idąc po linii nauczania Soboru Watykańskiego II i swoich poprzedników, papież Franciszek podkreśla, że synodalność opisuje kształt Kościoła, który wyłania się z Ewangelii Jezusa, Kościoła, który jest wezwany do wcielenia się dziś w historię, w twórczej wierności Tradycji. Zgodnie z nauczaniem *Lumen gentium* papież Franciszek zauważa w szczególności, że „synodalność «jako konstytutywny wymiar Kościoła stwarza nam najodpowiedniejszy kontekst interpretacyjny, pozwalający zrozumieć samo kapłaństwo hierarchiczne» i że zgodnie z doktryną sensus fidei fidelium”⁸ wszyscy członkowie Kościoła są aktywnymi podmiotami ewangelizacji⁹. Dlatego urzeczywistnienie Kościoła synodalnego jest niezbędnym warunkiem wstępnym dla nowego misyjnego impulsu, który obejmie cały Lud Boży. Poza tym synodalność należy do istoty ekumenicznego zaangażowania chrześcijan. Stanowi zaproszenie do wspólnego pójścia drogą, która prowadzi do pełnej komunii oraz oferuje sposób rozumienia i doświadczenia Kościoła, w którym istnieje miejsce na uzasadnione różnice¹⁰.

³ Tamże.

⁴ „Ku Kościołowi synodalnemu: komunია, uczestnictwo i misja”. Dokument przygotowawczy XVI Zwyczajnego Zgromadzenia Ogólnego Synodu Biskupów, Watykan 2021, 1.

⁵ Por. tamże.

⁶ Franciszek, jw.

⁷ Por. Międzynarodowa Komisja Teologiczna (dalej skróć: MKT), *Synodalność w życiu i misji Kościoła*, 2 marca 2018, n. 5, <https://katowicka.pl/synod-o-synodalnosci/2066-synodalnosc-w-zyciu-i-misji-kosciola>, dostęp: 04.03.2022.

⁸ Międzynarodowa Komisja Teologiczna, *Sensus fidei w życiu Kościoła* (2014), n. 91.

⁹ Por. Franciszek, Adhortacja apostolska *Evangelii gaudium* (dalej skróć: EG), 24 listopada 2013, n. 120.

¹⁰ Por. MKT, *Synodalność w życiu i misji Kościoła...*, n. 9.

Dokument „Synodalność w życiu i misji Kościoła” Międzynarodowej Komisji Teologicznej (dalej skrót: MKT) z 2018 r. cytuje słowa przemówienia Franciszka z 17 października 2015, że „Droga synodalności jest tą, której Bóg oczekuje od Kościoła trzeciego tysiąclecia” oraz że jest ona drogą konstytutywną Kościoła. Według autorów dokumentu, droga synodalna jest znakiem dojrzewania świadomości eklesjalnej poczynając od nauczania Soboru Watykańskiego II oraz doświadczeń przeżywanych w Kościele powszechnym i Kościołach lokalnych. Pojęcie synodalności nie znajduje się wyraźnie w nauczaniu Soboru Watykańskiego II, ale jest w centrum dzieła odnowy Kościoła promowanej przez sobór, związanej z eklesjologią Ludu Bożego – *communio*. Synodalność bowiem to „konstytutywny wymiar Kościoła, który jako Lud Boży, pielgrzymując wspólnie na drodze do świętości, w różnorodności charyzmatów wszystkich swoich członków, wsłuchuje się w głos Ducha Świętego, aktywnie realizując wypływające z sakramentu chrztu powołanie do komunii i udziału w misji ewangelizacyjnej” – głosi dokument Międzynarodowej Komisji Teologicznej. Dokument wskazuje również, że Kościół synodalny jest Kościołem uczestnictwa i współodpowiedzialności. Podkreśla się jego rolę w koordynowaniu uczestnictwa wszystkich, zgodnie z powołaniem każdego, z władzą nadaną przez Chrystusa Kolegium Biskupów pod przewodnictwem papieża¹¹.

Papież Franciszek w przemówieniu wygłoszonym 17 października 2015 roku podkreślił, że synodalność dotyczy Kościoła na każdym jego poziomie, a rozpoczyna się od Kościoła lokalnego. Pierwszy poziom, gdzie urzeczywistnia się praktyka *synodalności*, to Kościoły partykularne. Kodeks Prawa Kanonicznego poświęca wiele miejsca temu, co zwykło się nazywać „organami jedności” Kościoła partykularnego: radzie kapłańskiej, kolegium konsultorów, kapitule kanoników i radzie duszpasterskiej. Jedynie w takiej mierze, w jakiej te organy wychodzą od ludzi i ich codziennych problemów, może zacząć nabierać kształtu Kościół synodalny. Tak więc „te narzędzia, które niekiedy działają w utrudzeniu, winny być dowartościowane jako sposobność słuchania i dzielenia się”¹². Jednak z uwagi na to, że żaden Kościół lokalny nie może istnieć inaczej jak tylko w komunii z innymi Kościołami lokalnymi, pośród których na pierwszym miejscu jest Kościół Rzymu, konieczne są kolejne stopnie synodalności, na poziomie regionalnym i uniwersalnym, na których Kościoły lokalne są reprezentowane przez ich biskupów¹³.

Jak stwierdza papież Franciszek, „To, czego domaga się od nas Pan, w pewnym sensie jest już w całości zawarte w słowie «synod»”¹⁴, które „jest słowem starożytnym i czcigodnym w Tradycji Kościoła, a którego sens przywołuje najgłębsze treści Objawienia”¹⁵. Jest nim Pan Jezus, który ukazuje siebie jako „drogą, prawdą i życie” (J 14,6), a chrześcijanie, idąc za Nim, są nazywani „zwolennikami drogi”¹⁶. Synodalność w tej perspektywie jest czymś więcej niż tylko celebrowaniem spotkań kościelnych i zgromadzeń biskupów, czy też zwykłą administracją wewnętrzną

¹¹ Zob. *Synodalność konstytutywnym wymiarem Kościoła* – symposium Polskiego Stowarzyszenia Pastoralistów, 04.12.2021, <https://www.ekai.pl/synodalnosc-konstytutywnym-wymiarem-kosciola-symposium-polskiego-stowarzyszenia-pastoralistow/>, dostęp: 04.03.2022.

¹² MKT, *Synodalność w życiu i misji Kościoła*..., n. 6.

¹³ Por. J. Bujak, *Nauczanie papieża Franciszka o synodalności w kontekście współczesnej refleksji teologicznej i ekumenicznej*, „Collectanea Theologica” 2021, t. 91, nr 1, s. 57-58. Zob. Franciszek, „*Synodalność*” konstytutywnym wymiarem Kościoła..., n. 6-7.

¹⁴ Franciszek, „*Synodalność*” konstytutywnym wymiarem Kościoła..., n. 4.

¹⁵ MKT, *Synodalność w życiu i misji Kościoła*..., n. 3.

¹⁶ Tamże.

w Kościele. Wskazuje ona na „specyficzny modus vivendi et operandi Kościoła, Ludu Bożego, który przejawia się i realizuje w sposób konkretny jako komunია we wspólnym kroczeniu, w gromadzeniu się jako zgromadzenie i w czynnym uczestnictwie wszystkich jego członków w jego misji ewangelizacyjnej”¹⁷. W ten sposób splatają się ze sobą to, co tytuł synodu proponuje jako główne osie Kościoła synodalnego: komunია, uczestnictwo i misja¹⁸.

W pierwszym tysiącleciu „podążanie razem”, czyli praktykowanie synodalności, było zwyczajnym sposobem postępowania Kościoła rozumianego jako „lud zjednoczony jednością Ojca i Syna, i Ducha Świętego”. Tym, którzy dzielili ciało kościelne, Ojcowie Kościoła przeciwstawiali komunię Kościołów rozproszonych po całym świecie, którą św. Augustyn określił jako „concordissima fidei conspiratio”¹⁹, czyli zgodność w wierze wszystkich ochrzczonych. Stąd wziął się szeroki rozwój praktyki synodalnej na wszystkich poziomach życia Kościoła – lokalnym, prowincjalnym, powszechnym – który znalazł swój najwyższy wyraz w soborze powszechnym. W oparciu o taką wizję Kościoła, wzorowaną na zasadzie uczestnictwa wszystkich w jego życiu, św. Jan Chryzostom mógł powiedzieć: „Kościół i Synod są synonimami”²⁰. Także w drugim tysiącleciu, kiedy Kościół położył większy nacisk na rolę hierarchiczną, nie zabrakło tego sposobu postępowania. Papieże zasięgali opinii biskupów, aby poznać wiarę całego Kościoła, odwołując się do autorytetu *sensus fidei* całego Ludu Bożego, który jest „nieomylny <in credendo>” (EG, n. 119)²¹.

Pasterze, ustanowieni przez Boga jako „autentyczni stróże, interpretatorzy i świadkowie wiary całego Kościoła”²², jak czytamy w *Dokumencie przygotowawczym XVI Zwyczajnego Zgromadzenia Ogólnego Synodu Biskupów*, „niech nie lękają się więc słuchania powierzonej im owczarni. Konsultacja Ludu Bożego nie oznacza przyjęcia w łonie Kościoła dynamiki demokracji opartej na zasadzie większości, ponieważ u podstaw uczestnictwa w każdym procesie synodalnym leży łączące wszystkich umiłowanie wspólnej misji ewangelizacyjnej, a nie reprezentowanie sprzecznych interesów”²³. Chodzi tu o proces eklesjalny, który może być tylko „w łonie wspólnoty zorganizowanej hierarchicznie”²⁴. To w łączności Ludu Bożego z nauczycielską funkcją Pasterzy dokonuje się jednomyślna zgodność całego Kościoła w tej samej wierze. Zatem każdy proces synodalny, w którym biskupi są powołani do rozeznawania tego, co mówi Duch do Kościoła również przez wysłuchanie Ludu Bożego, „uczestniczącego także w prorockiej funkcji Chrystusa” (por. LG, n. 12), jest realizacją tego „podążania razem”, które powoduje rozwój Kościoła²⁵.

Sens drogi, do której wszyscy jesteśmy wezwani, polega przede wszystkim na odkrywaniu Kościoła synodalnego, w którym „każdy może się czegoś nauczyć. Lud wierny, kolegium biskupów, Biskup Rzymu: jeden wysłuchuje innych; a wszyscy wsłuchują się w Ducha Świętego”²⁶. W tym „podążaniu razem” trzeba prosić Ducha, aby pozwolił odkryć, w jaki sposób komunია, która gromadzi w jedność

¹⁷ Tamże, n. 6.

¹⁸ „*Ku Kościołowi synodalnemu: komunია, uczestnictwo i misja*”. Dokument..., n. 10.

¹⁹ Św. Augustyn, *Epistola* 194, 31: PL 33, 885.

²⁰ Św. Jan Chryzostom, *Explicatio in Psalmum* 149: PG 55, 493.

²¹ „*Ku Kościołowi synodalnemu: komunिया, uczestnictwo i misja*”. Dokument..., n. 11.

²² Franciszek, jw., n. 6.

²³ „*Ku Kościołowi synodalnemu: komunिया, uczestnictwo i misja*”. Dokument..., n. 14.

²⁴ MKT, *Synodalność w życiu i misji Kościoła*..., n. 69.

²⁵ Por. „*Ku Kościołowi synodalnemu: komunिया, uczestnictwo i misja*”. Dokument..., n. 14.

²⁶ Franciszek, jw., n. 5.

różnorodność darów, charyzmatów i posług, służy misji. Kościół synodalny jest Kościołem misyjnym, „Kościółem otwartych drzwi” (EG, n. 46), a więc wzywa do pogłębiania relacji z innymi Kościołami i wspólnotami chrześcijańskimi, z którymi jesteśmy zjednoczeni przez jeden chrzest. To zadanie „podażania razem” obejmuje całą ludzkość, której „radości i nadzieje, smutki i lęki” dzielimy (GS, n. 1). Kościół synodalny jest proroczym znakiem zwłaszcza dla wspólnoty narodów, niezdolnej do zaproponowania wspólnego projektu, poprzez który dążyłaby do dobra wszystkich, natomiast praktykowanie synodalności jest dla Kościoła zasadniczym sposobem bycia „powszechnym sakramentem zbawienia” (LG, n. 48), „znakiem i narzędziem wewnętrznego zjednoczenia z Bogiem i jedności całego rodzaju ludzkiego” (LG, n. 1)²⁷.

2. Podstawy biblijno-teologiczne Kościoła konstytutywnie synodalnego

Stworzenie człowieka – mężczyzny i kobiety, ukazane w Starym Testamencie, przedstawia go jako istotę społeczną, która powołana jest do współpracy ze swoim Stwórcą. To współdziałanie, mające ostatecznie doprowadzić człowieka i świat ku jego celowi, dokonuje się w znaku komunii człowieka z Bogiem i ludźmi między sobą. Jednak od samego początku dzieło to, tj. realizacja Bożego planu, napotyka przeszkodę w postaci grzechu, który zrywa uporządkowaną relację Stwórcy z Jego stworzeniem. Pomimo tego, Bóg nadal kocha bezgranicznie człowieka i pragnie współpracy z nim. W związku z tym doprowadza do przymierza, chcąc w ten sposób ponownie skierować na drogę jedności to, co zostało rozproszone²⁸.

Realizując swoje zamierzenia, Bóg zwołuje ludzi, począwszy od Abrahama, z którym zawarł przymierze i kontynuuje to z jego potomkami. Zgromadzenie Izraelitów, pod przywództwem Mojżesza, zebrane wokół Pana w celu sprawowania kultu i które zostało przypieczętowane przez przymierze na Synaju, jest „oryginalną formą, w której ujawnia się synodalne powołanie Ludu Bożego” (MKT, n. 13). Zwołanie to miało charakter uniwersalny, gdyż uczestniczyli w nim nie tylko mężczyźni, ale także kobiety i dzieci, a nawet cudzoziemcy. Zgromadzenie takie jawi się jako partner Pana, zwoływane zawsze, gdy odnawia On przymierze z człowiekiem.

Nowe Przymierze Bóg realizuje w Jezusie Chrystusie, który stał się człowiekiem i umarł dla naszego zbawienia. Całym Sobą, całą swoją Osobą, życiem, nauką i działalnością objawia nam Boga jako komunie miłości, który pragnie objąć swoją łaską i miłosierdziem całą ludzkość, tak, by stawała się jednym. Ta jedność jest wynikiem dzieła zbawczego Syna Bożego²⁹. Autorzy Nowego Testamentu posługują się specyficznym zwrotem: ἐξουσία (gr. „władza”), używanym na określenie władzy przekazywania zbawienia, którą Chrystus otrzymał od swojego Ojca. Władzę tę Syn Boży w mocy Ducha Świętego sprawuje nad całym stworzeniem. Dzięki łasce płynącej z tej władzy stajemy się dziećmi Bożymi. Władzę tę Zmartwychwstały Chrystus przekazał swoim Apostołom, by nauczali wszystkie narody, udzielali im sakramentów i przekazywali naukę Pana. Władza ta wyraża się w Kościele poprzez różnorodność darów i charyzmatów Ducha Świętego, którymi obdarza On każdego człowieka, a których celem jest budowanie i umacnianie Ludu Bożego jako Mistycznego Ciała Chrystusa – Kościoła³⁰.

²⁷ Por. „*Ku Kościołowi synodalnemu: komunია, uczestnictwo i misja*”. Dokument..., n. 15.

²⁸ MKT, *Synodalność w życiu i misji Kościoła*..., n. 11.

²⁹ Por. tamże, n. 15.

³⁰ Por. tamże, n. 17, 18.

Dzieje Apostolskie w kwestii synodalności wskazują na dwa wydarzenia. Pierwszym z nich jest wylanie na Apostołów Ducha Świętego w dniu Pięćdziesiątnicy, by ci, słuchając Go, wypełniali swoje zadania i właściwie rozeznawali drogę, którą Kościół winien podążać³¹. Drugim wydarzeniem jest tzw. „Sobór Apostolski w Jerozolimie”. Było to zgromadzenie, w którym „Kościół apostolski, w decydującym momencie swojego rozwoju, przeżywa swoje powołanie w perspektywie jego misji, oświecony obecnością Zmartwychwstałego Pana” (MKT, n. 20). Kościół interpretuje ten sobór jako wzór dla celebrowanych przez siebie synodów, gdyż jego przebieg przedstawia „drogę Ludu Bożego jako rzeczywistości uporządkowanej i dobrze przemyślanej, w której każdy ma swoje miejsce i pełni określoną rolę” (MKT, n. 22).

W Tradycji chrześcijańskiej synodalność stanowi „gwarancję i wcielenie twórczej wierności Kościoła wobec swojego apostolskiego pochodzenia i powołania do bycia katolickim” (MKT, n. 24). Instytucje synodów istniały i rozwijały się od początku chrześcijaństwa. Na początku stanowiły one wyraz kolegialności w ramach jednej wspólnoty chrześcijańskiej, następnie współdziałania ze wspólnotami sąsiednimi, by z czasem rozciągnąć współpracę na coraz odleglejsze wspólnoty tworzące się na całym świecie.

Na początku II w. Kościoły lokalne postrzegały siebie jako realizację jednego Kościoła powszechnego, którego cechuje: wierność nauce Apostołów, celebrowanie Eucharystii, różnorodność pełnionych posług oraz prymat komunii we wzajemnej służbie Bogu Tróójedynemu i bliźnim. Począwszy od IV w. zaczęły powstawać prowincje kościelne z metropolitą na czele, których zadaniem było przedstawianie i utrwalanie komunii pomiędzy Kościołami lokalnymi. Wówczas zainicjowane były również synody prowincjonalne w celu realizacji synodalności eklezjalnej³². W 325 r. w Nieci odbył się pierwszy sobór o charakterze ekumenicznym. To w czasie jego obrad po raz pierwszy poprzez synodalne sprawowanie posługi biskupów wyraża się instytucjonalnie na poziomie Kościoła powszechnego władza „zmartwychwstałego Pana, który prowadzi i kieruje w Duchu Świętym drogą Ludu Bożego” (MKT, n. 29). Kolejne sobory w pierwszym tysiącleciu nadawały i podkreślały „autentyczny kształt tożsamości jedynego Kościoła katolickiego” (MKT, n. 29). Z kolei synody z „jednej strony postępowały zgodnie z tradycją apostolską, z drugiej zaś, na ich praktyczne procedury miała wpływ kultura miejsca, w którym je organizowano” (MKT, n. 30). Od V w. synod rzymski pełnił funkcję doradcy biskupa Rzymu – papieża, który stał się wzorem dla średniowiecznych soborów³³.

W odpowiedzi na kryzys związany z reformą protestancką, Kościół katolicki zwołał w 1545 r. Sobór Trydencki, który ustanowił odbywające się co roku synody diecezjalne oraz synody prowincjonalne, które miały mieć miejsce co trzy lata. Celem tych synodów było przekazywanie ludowi Bożemu i wdrażanie norm i przepisów Soboru Trydenckiego³⁴. Sobór Watykański I, zwołany w 1869 r., ustanowił doktrynę o prymacie papieża i dogmat o jego nieomyślności w kwestiach wiary i moralności. Jednak formuła papieskiego nauczania *ex cathedra* są nienaruszalne „«same z siebie a nie na mocy zgody Kościoła» «nie czyni zbytecznym consensus Ecclesiae», ale potwierdza sprawowanie władzy właściwej papieżowi na mocy jego

³¹ Por. tamże, n. 19.

³² Por. tamże, n. 25, 26.

³³ Por. tamże, n. 32.

³⁴ Por. tamże, n. 35.

szczególnej posługi" (MKT, n. 37). W XIX w. fundamentalnym elementem w życiu Kościoła stał się wymiar komunii zakładający „uporządkowaną praktykę synodalną na każdym poziomie, nadając odpowiednią wagę sensus fidei fidelium, nierozdzielnie związanemu ze specyficzną posługą biskupów i papieża” (MKT, n. 38).

Sobór Watykański II, który był soborem ekumenicznym, w *Konstytucji dogmatycznej o Kościele „Lumen gentium”* przedstawia wizję natury oraz misyjności Kościoła jako komunii. Odnaleźć tu można również teologiczne motywy ożywienia synodalności, do których należą: „misteryjna i sakramentalna koncepcja Kościoła; jego natura jako Ludu Bożego pielgrzymującego w historii do niebiańskiej ojczyzny, którego wszyscy członkowie są obdarzeni taką samą godnością dzieci Bożych na mocy ochrzcenia i obdarzeni tą samą misją; doktryna sakramentalności episkopatu i kolegalności w hierarchicznej komunii z biskupem Rzymu” (MKT, n. 40). Z kolei *Dekret o pasterskim urządzeniu biskupów „Christus Dominus”* akcentuje podmiotowość Kościoła lokalnego i apeluje do biskupów o „sprawowanie opieki duszpasterskiej nad powierzonym im Kościołem w komunii z prezbiterium, przy pomocy powołanego w tym celu senatu lub rady kapłanów, oraz do sformułowania zaproszenia do ustanowienia w każdej diecezji rady duszpasterskiej, składającej się z księży, zakonników i świeckich. Wyraża także życzenie, aby na poziomie komunii między Kościołami w danym regionie ożywić czcigodną instytucję Synodów prowincjalnych i zachęca do promowania Konferencji Episkopatu” (MKT, n. 40).

Synod Biskupów, powołany do życia 15 września 1965 r. przez Ojca Świętego Pawła VI, miał na celu nie tylko ożywienie praktyki synodalnej na poziomie Kościoła powszechnego, ale przede wszystkim informowanie papieża oraz służenie mu radą³⁵. Nauczanie Pisma Świętego i Tradycji potwierdza, że synodalność jest konstytutywnym wymiarem Kościoła, który poprzez nią objawia się i tworzy jako Lud Boży będący w drodze i jako zgromadzenie zwołane przez Zmartwychwstałego Pana. Dokument Międzynarodowej Komisji Teologicznej: *Synodalność w życiu i misji Kościoła* podkreśla zwłaszcza wzorczy i normatywny charakter Soboru Jerozolimskiego (por. Dz 15,4-29). Określa on w działaniu, w obliczu decydującego wyzwania dla pierwotnego Kościoła, metodę wspólnotowego i apostołskiego rozpoznania, będącą wyrazem samej natury Kościoła, tajemnicy komunii z Chrystusem w Duchu Świętym³⁶. Zatem synodalność nie jest prostą procedurą, ale specyficzną formą, w jakiej Kościół działa. Mając to na uwadze, koncentruje się na ukazaniu fundamentu i treści teologicznej synodalności³⁷.

Przyjmując perspektywę eklezjologiczną Soboru Watykańskiego II, papież Franciszek przedstawia obraz Kościoła synodalnego jako „odwróconą piramidę”, zawierającą w sobie Lud Boży, kolegium biskupów, a w niej, ze swoją swoistą posługą jedności, następcę Piotra. W tym obrazie szczyt piramidy jest na dole, co oznacza, że ci, którzy sprawują w Kościele władzę, są sługami pozostałych. Synodalność jako konstytutywny wymiar Kościoła wskazuje nam najważniejszy kontekst interpretacyjny, pozwalający zrozumieć samo kapłaństwo hierarchiczne. Jezus ustanowił Kościół. Postawił na jego szczycie kolegium apostołskie,

³⁵ Por. tamże, n. 41.

³⁶ Zob. Benedykt XVI, Homilia podczas Mszy Świętej Inaugurującej V Konferencję Generalną Episkopatu Ameryki Łacińskiej i Karaibów, Aparecida, 13 maja 2007, AAS 99 (2007), 435: „Oto «metoda», jakiej używamy w Kościele (...). Nie jest to wyłącznie sprawa procedury; jest to odzwierciedlenie samej istoty Kościoła, tajemnica jedności z Chrystusem w Duchu Świętym (...). «Duch Święty i my»”.

³⁷ Por. MKT, *Synodalność w życiu i misji Kościoła...*, n. 42.

w którym apostoł Piotr jest „opoką” (por. Mt 16,18), ma „utwierdzać” braci w wierze (por. Łk 22,32). Jednak w tym Kościele, „niczym w odwróconej piramidzie, wierchołek znajduje się poniżej podstawy. Dlatego ci, którzy sprawują władzę, nazywają się «sługami – ministri»: bowiem zgodnie z pierwotnym znaczeniem tego słowa są najmniejsi ze wszystkich”³⁸.

Sobór Watykański II podkreśla, że „podoabało się Bogu uświęcać i zbawiać ludzi nie pojedynczo, z wyłączeniem wszelkich wzajemnych powiązań, lecz ustanowić ich jako lud, który uznałby Go w prawdzie i Jemu święcie służyć” (LG, n. 9). Członkowie Ludu Bożego są zjednoczeni przez chrzest i „choć niektórzy z woli Chrystusa ustanowieni są nauczycielami, szafarzami tajemnic i pasterzami dla innych, to jednak co do godności i wspólnego wszystkim wiernym działania na rzecz budowania Ciała Chrystusa, panuje wśród wszystkich prawdziwa równość” (LG, n. 32)³⁹. Dlatego wszyscy ochrzczeni, uczestnicząc w kapłańskiej, prorockiej i królewskiej funkcji Chrystusa, „korzystając z wielorakiego i uporządkowanego bogactwa swoich charyzmatów, swoich powołań i swoich posług” (MKT, n. 6), są aktywnymi podmiotami ewangelizacji, zarówno indywidualnie, jak i jako całość Ludu Bożego. Duch Święty prowadzi wierzących „do całej prawdy” (J 16,13). Dzięki temu Tradycja pochodząca od Apostołów rozwija się w Kościele, aby Lud Boży wzrastał w zrozumieniu „zarówno przekazanych spraw, jak i słów, czy to dzięki kontemplacji i dociekaniu wierzących, którzy rozważają je w swoich sercach (por. Łk 2,19 i 51), czy też dzięki głębokiemu pojmowaniu przeżywanych rzeczywistości duchowych, czy wreszcie dzięki przepowiadaniu tych, co wraz z sukcesją biskupią otrzymali niezawodny charyzmat prawdy” (DV, n. 8). W związku z tym Lud Boży, zgromadzony przez swoich Pasterzy, trzyma się świętego depozytu Słowa Bożego powierzonego Kościołowi oraz trwa w nauczaniu Apostołów, w braterskiej komunii, w łamaniu chleba i na modlitwie, „tak iż w trzymaniu się przekazanej wiary, w jej praktykowaniu i wyznawaniu, pojawia się szczególna jednomysłność przełożonych i wiernych” (DV, n. 10)⁴⁰.

3. Proces synodalności w praktyce i działalności Kościoła: słuchanie, rozeznawanie i uczestnictwo

Aby lepiej zrozumieć znaczenie synodalności i Kościoła lokalnego, dobrze jest sięgnąć do dokumentu Międzynarodowej Komisji Teologicznej: *Synodalność w życiu i misji Kościoła*⁴¹, który – odwołując się do nauczania papieża Franciszka – podkreśla, że synodalność „jako konstytutywny wymiar Kościoła stwarza nam najodpowiedniejszy kontekst interpretacyjny, pozwalający zrozumieć samo kapłaństwo hierarchiczne”⁴² i że zgodnie z doktryną *sensus fidei fidelium* wszyscy członkowie Kościoła są aktywnymi podmiotami ewangelizacji⁴³. Synodalność jest

³⁸ Tamże.

³⁹ Por. „Ku Kościołowi synodalnemu: komunია, uczestnictwo i misja”. Dokument..., n. 12.

⁴⁰ Por. tamże, n. 13.

⁴¹ Prace nad dokumentem trwały w latach 2014-2017.

⁴² Franciszek, „Synodalność” konstytutywnym wymiarem Kościoła..., n. 5-6.

⁴³ Por. Międzynarodowa Komisja Teologiczna, *Sensus fidei w życiu Kościoła* (2014), n. 91, https://www.vatican.va/content/francesco/pl/speeches/2014/december/documents/papa-francesco_20141205_commissione-teologica-internazionale.html, dostęp: 04.03.2022; Franciszek, Adhortacja apostołska *Evangelii gaudium*, n. 120.

niezbędna dla pobudzenia całego Ludu Bożego do gorliwości misyjnej, ale także dla ekumenicznego zaangażowania chrześcijan, „jest ona bowiem zaproszeniem do wspólnego pójścia drogą, która prowadzi do pełnej komunii i stwarza przestrzeń dla realizacji jedności w różnorodności darów w świetle prawdy”⁴⁴.

Dokument przygotowawczy XVI Zwyczajnego Zgromadzenia Ogólnego Synodu Biskupów pt. *Ku Kościołowi synodalnemu: komunია, uczestnictwo i misja*⁴⁵ służy procesowi synodalnemu, zwłaszcza jako narzędzie wspierające słuchanie i konsultację Ludu Bożego w Kościołach partykularnych, a następnie wzbudzeniu kreatywności wszystkich, biorących udział w tej drodze oraz dzieleniu się owocami ich zaangażowania⁴⁶. Jak czytamy w dokumencie, „idąc razem i wspólnie zastanawiając się nad przebytą drogą, Kościół będzie mógł nauczyć się na podstawie tego, czego doświadczy, jakie procesy mogą mu pomóc w przeżywaniu komunii, w realizowaniu uczestnictwa, w otwarciu się na misję. Nasze «podążanie razem» jest w istocie tym, co najlepiej realizuje i ukazuje naturę Kościoła jako pielgrzymującego i misyjnego Ludu Bożego”⁴⁷. Istotne jest więc zastanowienie się, jak obecnie realizuje się owo „podążanie razem”, które pozwala Kościołowi głosić Ewangelię oraz do podjęcia jakich działań zaprasza nas Duch Święty, abyśmy wzrastali jako Kościół synodalny. Wspólne zmierzanie się z tym pytaniem wymaga od nas wsłuchania się w Ducha Świętego. Są to cele o wielkim znaczeniu dla jakości życia Kościoła i dla wypełniania misji ewangelizacyjnej⁴⁸.

Synodalność stanowi naczelną drogę dla Kościoła, wezwanego do odnowy pod działaniem Ducha Świętego i dzięki słuchaniu Słowa Bożego. Zdolność do wyobrażenia sobie innej przyszłości dla Kościoła i jego instytucji na miarę misji, jaką otrzymał, zależy w dużej mierze od tego, czy zechce on uruchomić procesy słuchania, dialogu i rozeznania wspólnotowego, w których wszyscy i każdy z osobna będzie mógł uczestniczyć i wnieść swój wkład⁴⁹. Do „podążania razem” trzeba pozwolić, by Duch Święty wychowywał nas do mentalności prawdziwie synodalnej, wchodząc z odwagą i wolnością serca w proces nawrócenia⁵⁰. Encykliki *Laudato si'* i *Fratelli tutti* wskazują, „by wsłuchać się w wołanie ubogich i ziemi oraz rozpoznać ziarna nadziei i przyszłości, które Duch Święty wciąż sprawia, że kiełkują także w naszych czasach”⁵¹. Kościół musi zmierzyć się z brakiem wiary i zepsuciem także w swoim łonie. Jesteśmy nieustannie wzywani „jako Lud Boży, by wziąć na siebie ból naszych braci zranionych na ciele i na duszy”⁵². Pomimo naszych niewierności, Duch Święty nadal działa w dziejach i ukazuje swoją życiodajną moc.

Nie możemy ignorować warunków, w jakich żyją wspólnoty chrześcijańskie w różnych regionach świata. Obok krajów, w których Kościół obejmuje większość ludności i stanowi kulturowy punkt odniesienia dla całego społeczeństwa, są też takie, w których katolicy stanowią mniejszość i doświadczają prześladowań,

⁴⁴ J. Bujak, *Nauczanie papieża Franciszka o synodalności...*, s. 60.

⁴⁵ „*Ku Kościołowi synodalnemu: komunია, uczestnictwo i misja*”. Dokument przygotowawczy XVI Zwyczajnego Zgromadzenia Ogólnego Synodu Biskupów, Watykan 2021.

⁴⁶ Por. tamże, n. 3.

⁴⁷ Tamże, n. 1.

⁴⁸ Por. tamże, n. 2.

⁴⁹ Por. tamże, n. 9.

⁵⁰ Por. UR, n. 6; por. EG, n. 26.

⁵¹ „*Ku Kościołowi synodalnemu: komunია, uczestnictwo i misja*”. Dokument..., n. 5. Zob. LS, n. 13.

⁵² Franciszek, *List do Ludu Bożego* (20 sierpnia 2018), n. 2; Zob. „*Ku Kościołowi synodalnemu: komunია, uczestnictwo i misja*”. Dokument..., n. 6, 7.

niekiedy męczeństwa. W dokumencie pt. *Ku Kościołowi synodalnemu: komunია, uczestnictwo i misja* stwierdza się: „O ile z jednej strony panuje zsekularyzowana mentalność, która dąży do usunięcia religii z przestrzeni publicznej, to z drugiej religijny integralizm, który nie szanuje wolności innych podsyca formy nietolerancji i przemocy, które znajdują odzwierciedlenie również we wspólnocie chrześcijańskiej i jej stosunkach ze społeczeństwem. Chrześcijanie nierzadko przyjmują takie same postawy, podsycając podziały i konflikty, także w Kościele”⁵³.

Duch Boży, który oświeca i ożywia owo „podążanie razem” Kościołów, jest tym samym Duchem, który działa w misji Jezusa, obiecany Apostołom i pokoleniom uczniów słuchających Słowa Bożego i wprowadzających je w życie. Dlatego jest wskazane, aby nasza droga budowania Kościoła synodalnego była inspirowana dwoma „obrazami” z Pisma Świętego. Pierwszy z nich wyłania się jako powracająca „scena wspólnotowa”, która nieustannie towarzyszy drodze ewangelizacji; drugi zaś odnosi się do doświadczenia Ducha Świętego, w którym Piotr i pierwotna wspólnota rozpoznają ryzyko nałożenia ograniczeń w dzieleniu się wiarą. Synodalne doświadczenie podążania razem w naśladowaniu Jezusa i w posłuszeństwie Duchowi Świętemu, będzie mogło otrzymać kluczową inspirację z rozważania tych dwóch momentów Objawienia⁵⁴.

Jezus zwraca szczególną uwagę na grzeszników, „odłączonych” od Boga i „opuszczonych” przez wspólnotę. Swoimi słowami i czynami daje uwolnienie od zła i nawrócenie. Działanie ewangelizacji i orędzie zbawienia nie byłyby zrozumiałe, bez nieustannego otwarcia Jezusa na wszystkich ludzi. Ewangeliczne przepowiadanie nie jest adresowane jedynie do nielicznych oświeconych czy wybranych. Rozmówcą Jezusa jest „lud” prowadzący zwyczajne życie⁵⁵. Niektórzy wyraźniej idą za Jezusem, doświadczając wierności uczniów, podczas gdy inni są zaproszeni do powrotu do swojego zwyczajnego życia. Wszyscy jednak świadczą o mocy wiary, która ich zbawiła (por. Mt 15,28). Wśród tych, którzy podążają za Jezusem, zdecydowanie wyróżniają się apostołowie, których On sam powołuje⁵⁶.

Jezus, tłum w swej różnorodności, apostołowie: to obraz i tajemnica, którą należy nieustannie kontemplować i zgłębiać, aby Kościół stawał się coraz bardziej tym, czym jest. W obliczu krzyża są uczniowie, którzy odchodzą, i tłumy, które zmieniają swoje nastawienie. Żaden człowiek nie jest w oczach Boga niegodny, a wybranie nie jest preferowaniem, lecz służbą i świadectwem o zasięgu powszechnym. Apostołowie i uczniowie Jezusa włączają w swój proces nawrócenia innych ludzi, czyniąc ich towarzyszami w drodze. Działanie apostoelskie wypełnia wolę Boga tworząc wspólnotę⁵⁷. Proces synodalny, „oświecony Słowem Bożym i ugruntowany w Tradycji, jest zakorzeniony w konkretnym życiu Ludu Bożego. Ma bowiem pewną cechę szczególną, która jest zarazem niezwykłym bogactwem: jego przedmiot – synodalność – jest także jego metoda”⁵⁸. Kościół synodalny, głosząc Ewangelię, „podąża razem” kierowany przez Ducha Świętego.

⁵³ „*Ku Kościołowi synodalnemu: komunია, uczestnictwo i misja*”. Dokument..., n. 8.

⁵⁴ Por. tamże, n. 16.

⁵⁵ Por. tamże, n. 17, 18.

⁵⁶ Por. tamże, n. 19.

⁵⁷ Por. tamże, n. 20, 21, 23, 24.

⁵⁸ Tamże, n. 25.

W modlitwie, refleksji i dzieleniu się, istotne są trzy płaszczyzny, na których synodalność przejawia się jako „konstytutywny wymiar Kościoła”⁵⁹:

– płaszczyzna stylu, w którym Kościół zwyczajnie żyje i działa, a który wyraża jego naturę jako Ludu Bożego, podążającego razem i zbierającego się na zgromadzeniu zwołanym przez Pana Jezusa w mocy Ducha Świętego do głoszenia Ewangelii. Ten styl realizuje się poprzez „wspólnotowe słuchanie Słowa i sprawowanie Eucharystii, braterstwo komunii oraz współodpowiedzialność i uczestnictwo całego Ludu Bożego, na jego różnych poziomach i w rozróżnieniu jego różnych posług i ról, w jego życiu i misji”⁶⁰;

– płaszczyzna struktur i procesów eklesjalnych, określonych także z punktu widzenia teologicznego i kanonicznego, w której synodalna natura Kościoła wyraża się w sposób instytucjonalny na poziomie lokalnym, regionalnym i powszechnym;

– płaszczyzna procesów i wydarzeń synodalnych, w których Kościół jest zwoływany przez kompetentną władzę, zgodnie z konkretnymi procedurami określonymi przez dyscyplinę kościelną.

Te trzy płaszczyzny odwołują się nawzajem do siebie i muszą być ze sobą powiązane w sposób spójny, w przeciwnym razie przekazuje się antyświadcstwo i podważa wiarygodność Kościoła⁶¹. Ponadto należy pamiętać, że „podążanie razem” może być rozumiane według dwóch różnych perspektyw, które są ze sobą mocno powiązane. Pierwsza perspektywa wskazuje na życie wewnętrzne Kościołów partykularnych, na relacje między podmiotami, które je stanowią i wspólnotami, na które są one podzielone. Następnie bierze pod uwagę relacje biskupów między sobą i w odniesieniu do Biskupa Rzymu, także poprzez pośrednie organy synodalności. Rozciąga się ona zatem na sposób, w jaki każdy Kościół partykularny integruje w sobie wkład różnych form życia zakonnego i konsekrowanego, stowarzyszeń i ruchów świeckich, różnego rodzaju instytucji kościelnych (szkoły, szpitale, uniwersytety, fundacje, instytucje charytatywne i pomocowe itd.). Ta perspektywa obejmuje również relacje i wspólne inicjatywy z wyznawcami innych wyznań chrześcijańskich⁶². Druga perspektywa rozważa, w jaki sposób Lud Boży podąża razem z całą rodziną ludzką. Spojrzenie skoncentruje się zatem „na stanie relacji, dialogu i ewentualnych inicjatyw wspólnych z wyznawcami innych religii, z osobami dalekimi od wiary, a także z określonymi środowiskami i grupami społecznymi, z ich instytucjami (świat polityki, kultury, ekonomii, finansów, pracy, związków zawodowych i stowarzyszeń przedsiębiorców, organizacji pozarządowych i obywatelskich, ruchów ludowych, różnego rodzaju mniejszości, ubogich i wykluczonych itd.)”⁶³.

W celu ułatwienia wydobycia doświadczeń i wniesienia bogatszego wkładu do konsultacji, w dokumencie pt. *Ku Kościołowi synodalnemu: komunია, uczestnictwo i misja* wskazuje się dziesięć głównych kwestii, wyrażających różne aspekty „przeżywanego synodalności”⁶⁴:

⁵⁹ MKT, *Synodalność w życiu i misji Kościoła...*, n. 70.

⁶⁰ Tamże.

⁶¹ Por. „*Ku Kościołowi synodalnemu: komunია, uczestnictwo i misja*”. Dokument..., n. 27.

⁶² Por. tamże, n. 28.

⁶³ Tamże, n. 29.

⁶⁴ Por. tamże, n. 30.

1. Towarzysze podróży – w Kościele i w społeczeństwie jesteśmy na tej samej drodze, ramię w ramię;
2. Słuchanie – jest pierwszym krokiem, ale wymaga otwartego umysłu i serca, bez uprzedzeń;
3. Zabieranie głosu – wszyscy są zaproszeni do mówienia z odwagą i parecją, to znaczy łącząc wolność, prawdę i miłość;
4. Celebrowanie – „Podążanie razem” jest możliwe tylko wtedy, gdy opiera się na wspólnotowym słuchaniu Słowa i sprawowaniu Eucharystii;
5. Współodpowiedzialni w misji – synodalność służy misji Kościoła, do udziału w której powołani są wszyscy jego członkowie;
6. Prowadzenie dialogu w Kościele i społeczeństwie – dialog jest drogą wytrwałości, która obejmuje także milczenie i cierpienie, lecz jest zdolny do zbierania doświadczeń ludzi i narodów;
7. Dialog z innymi wyznaniem chrześcijańskimi – dialog między chrześcijanami różnych wyznań, zjednoczonymi przez jeden chrzest, zajmuje szczególne miejsce w procesie synodalnym;
8. Władza i uczestnictwo – Kościół synodalny jest Kościołem uczestniczącym i współodpowiedzialnym;
9. Rozeznawanie i podejmowanie decyzji – decyzje podejmowane są na drodze rozeznania, na podstawie konsensusu wypływającego ze wspólnego posłuszeństwa Duchowi Świętemu;
10. Formowanie się do synodalności – duchowość podążania razem jest powołaniem do stawiania się zasadą wychowawczą dla formacji osoby ludzkiej i chrześcijanina, rodzin i wspólnot⁶⁵.

Podsumowanie

Kościół powszechny nie może być rozumiany jako wielka, jednolita i samowystarczalna diecezja, ale jako „communio Ecclesiarum”. Każdy Kościół partykularny jest ukonstytuowany w swej autentyczności przez prawdę, sprawując sakrament Eucharystii, skuteczny znak komunii. Komunia z Kościołem Rzymskim, a przez to ze wszystkimi innymi Kościołami partykularnymi, jest więc elementem konstytutywnym Kościoła partykularnego; daje jej gwarancję realizacji w sobie całego Kościoła. Kościół partykularny nie jest całkowicie autonomiczny. Będąc w komunii ze wszystkimi innymi Kościołami – „communio Ecclesiarum”, jest jej częścią konstytutywną”. „Chodzenie razem”, uczy papież Franciszek, „jest konstytutywną drogą Kościoła; postacią, która pozwala interpretować rzeczywistość oczami i sercem Bożym; warunkiem naśladowania Pana Jezusa i bycia sługami życia w tym zranionym czasie. Oddech i krok synodalny ujawniają, kim jesteśmy i dynamizm komunii, który ożywia nasze decyzje. Tylko w tym horyzoncie możemy prawdziwie odnowić naszą posługę duszpasterską i dostosować ją do misji Kościoła w dzisiejszym świecie; tylko w ten sposób możemy stawić czoła złożoności tego czasu, wdzielni za przebytą drogę i zdeterminowani, by kontynuować ją z parecją”⁶⁶.

Celem pierwszej fazy procesu synodalnego jest wspieranie szerokiego procesu konsultacji, aby zebrać bogactwo doświadczeń przeżytej synodalności, w jej różnych wyrazach i aspektach, angażując Pasterzy i wiernych Kościołów

⁶⁵ Por. tamże.

⁶⁶ MKT, *Synodalność w życiu i misji Kościoła...*, n. 120.

partykularnych na wszystkich poziomach, za pomocą najodpowiedniejszych środków i w zależności od konkretnych realiów lokalnych: konsultacja, koordynowana przez biskupa, jest skierowana do „kapłanów, diakonów i wiernych świeckich swoich Kościołów, czy to indywidualnie czy też zrzeszonych w stowarzyszeniach, nie pomijając cennego wkładu, jaki mogą wnieść, zarówno mężczyźni, jak i kobiety konsekrowane” (EC, n. 7)⁶⁷. Zasadnicze znaczenie będzie miało to, by słyszalny był także głos ubogich i wykluczonych, a nie tylko tych, którzy w Kościołach partykularnych pełnią jakąś rolę lub sprawują odpowiedzialność. Celem Synodu nie jest tworzenie dokumentów, jak stwierdza papież Franciszek, ale to, by „zrodziły się marzenia, powstały prorocтва i wizje, rozkwitły nadzieje, umocniła się ufność, zostały opatrzone rany, nawiązały się relacje, wstał świt nadziei, by uczono się od siebie nawzajem i budowano pozytywną wyobraźnię, która oświeci umysły, rozpali serca, przywróci ręką siły”⁶⁸.

Reasumując, w świetle podstaw teologicznych można nakreślić opis synodalności jako konstytutywnego wymiaru Kościoła.

1) Synodalność oznacza przede wszystkim specyficzny styl, który określa życie i misję Kościoła, wyrażając jego naturę przez gromadzenie się jako Ludu Bożego powołanego przez Pana Jezusa w mocy Ducha Świętego do głoszenia Ewangelii. Synodalność musi wyrażać się w zwyczajnym sposobie życia i pracy Kościoła. Realizuje się poprzez wspólnotowe słuchanie Słowa i sprawowanie Eucharystii, braterską wspólnotę komunii oraz współodpowiedzialność i uczestnictwo całego Ludu Bożego, na różnych poziomach i w rozróżnieniu jego różnych posług i ról, jego życia i misji.

2) Synodalność wskazuje na te kościelne struktury i procesy, w których synodalny charakter Kościoła wyraża się na poziomie instytucjonalnym, w podobny sposób, na różnych poziomach jego realizacji: lokalnym, regionalnym, uniwersalnym. Te struktury i procesy są oficjalnie w służbie Kościoła, który musi odkryć drogę do postępu poprzez słuchanie Ducha Świętego.

3) Synodalność wyznacza program tych wydarzeń synodalnych, „do których Kościół jest powołany wspólnie przez właściwą władzę, zgodnie ze szczególnymi procedurami ustalonymi przez dyscyplinę kościelną, angażując na różne sposoby cały Lud Boży na poziomie lokalnym, regionalnym i powszechnym, pod przewodnictwem biskupów w kolegalnej komunii z biskupem Rzymu, do rozeznawania drogi i innych szczególnych kwestii oraz do podejmowania szczególnych decyzji i kierunków w celu wypełnienia swojej misji ewangelizacyjnej”⁶⁹.

Wykaz skrótów

MKT – Międzynarodowa Komisja Teologiczna

DV – Sobór Watykański II, Konstytucja dogmatyczna *Dei Verbum* (18 listopada 1965)

EC – Franciszek, Konstytucja apostolska *Episcopalis communio* (15 września 2018)

EG – Franciszek, Adhortacja apostolska *Evangelii gaudium* (24 listopada 2013)

FT – Franciszek, Encyklika *Fratelli tutti* (3 października 2020)

GS – Sobór Watykański II, Konstytucja duszpasterska *Gaudium et spes* (7 grudnia 1965)

LG – Sobór Watykański II, Konstytucja dogmatyczna *Lumen gentium* (21 listopada 1964)

LS – Franciszek, Encyklika *Laudato si'* (24 maja 2015)

UR – Sobór Watykański II, Dekret *Unitatis redintegratio* (21 listopada 1964)

⁶⁷ Por. „Ku Kościołowi synodalnemu: komunია, uczestnictwo i misja”. Dokument..., n. 31.

⁶⁸ Franciszek, „Synodalność” konstytutywnym wymiarem Kościoła..., n. 8. Zob. „Ku Kościołowi synodalnemu: komunია, uczestnictwo i misja”. Dokument..., n. 32.

⁶⁹ MKT, Synodalność w życiu i misji Kościoła..., n. 73.

Bibliografia

- „Ku Kościołowi synodalnemu: komunია, uczestnictwo i misja”. Dokument przygotowawczy XVI Zwyczajnego Zgromadzenia Ogólnego Synodu Biskupów, Watykan 2021.
- Benedykt XVI, Homilia podczas Mszy Świętej Inaugurującej V Konferencję Generalną Episkopatu Ameryki Łacińskiej i Karaibów, Aparecida, 13 maja 2007, AAS 99 (2007).
- Bujak J., *Nauczanie papieża Franciszka o synodalności w kontekście współczesnej refleksji teologicznej i ekumenicznej*, „Collectanea Theologica” 2021, t. 91, nr 1.
- Franciszek, „Synodalność” konstytucyjnym wymiarem Kościoła. Przemówienie wygłoszone w czasie uroczystości upamiętniającej 50. rocznicę ustanowienia Synodu Biskupów, Watykan, 17 października 2015 r., „L'Osservatore Romano” wyd. pl. n. 11 (377)/2015, https://opoka.org.pl/biblioteka/W/WP/franciszek_i/przemowienia/synodalnosc_17102015.html, dostęp: 04.03.2022.
- Franciszek, Adhortacja apostolska *Evangelii gaudium* (24 listopada 2013).
- Franciszek, Encyklika *Fratelli tutti* (3 października 2020).
- Franciszek, Konstytucja apostolska *Episcopalis communio* (15 września 2018).
- Franciszek, Encyklika *Laudato si'* (24 maja 2015).
- Franciszek, *List do Ludu Bożego* (20 sierpnia 2018).
- Międzynarodowa Komisja Teologiczna, *Sensus fidei w życiu Kościoła* (2014), https://www.vatican.va/content/francesco/pl/speeches/2014/december/documents/papa-francesco_20141205_commissione-teologica-internazionale.html, dostęp: 04.03.2022.
- Międzynarodowa Komisja Teologiczna, *Synodalność w życiu i misji Kościoła* (2 marca 2018), <https://katowicka.pl/synod-o-synodalnosc/2066-synodalnosc-w-zyciu-i-misji-kosciola>, dostęp: 04.03.2022.
- Sobór Watykański II, Dekret *Unitatis redintegratio* (21 listopada 1964).
- Sobór Watykański II, Konstytucja dogmatyczna *Dei Verbum* (18 listopada 1965).
- Sobór Watykański II, Konstytucja dogmatyczna *Lumen gentium* (21 listopada 1964).
- Sobór Watykański II, Konstytucja duszpasterska *Gaudium et spes* (7 grudnia 1965).
- Synodalność konstytucyjnym wymiarem Kościoła* – symposium Polskiego Stowarzyszenia Pastoralistów, 04.12.2021, <https://www.ekai.pl/synodalnosc-konstytucyjnym-wymiarem-kosciola-symposium-polskiego-stowarzyszenia-pastoralistow/>, dostęp: 04.03.2022.
- Szafrński L.A., *Kairologia. Zarys nauki o Kościele w świecie współczesnym*, Lublin 1990.

Synodalność konstytucyjnym wymiarem posługi Kościoła we współczesnym świecie

Streszczenie

Sobór Watykański II zaakcentował podmiotowy charakter Kościoła jako wspólnoty Ludu Bożego zgromadzonego przez jedność Ojca, Syna i Ducha Świętego, który jest dla świata w Chrystusie „sakramentem, czyli znakiem i narzędziem wewnętrznego zjednoczenia z Bogiem i jedności całego rodzaju ludzkiego” (zob. KK 1; 4). Odczytany na nowo Kościół, jako wspólnota Ludu Bożego, którą nieustannie podtrzymuje jednoczące działanie samego Trójjedynego Boga, jest komunią osób, która wypływa z udziału we wspólnocie Mistycznego Ciała Jezusa Chrystusa. Synodalność nakazuje wiernym, by wsłuchując się w Boga Trójjedynego, podążali razem. Tylko takie postępowanie umożliwi uczestnictwo w misyjnej działalności Kościoła, tworząc i umacniając jego komunię. Tego rodzaju działanie stanowi „konstytucyjny wymiar Kościoła”. Ojciec Święty Franciszek, stwierdził, że „właśnie droga synodalności jest drogą, której Bóg oczekuje od Kościoła trzeciego tysiąclecia”.

Słowa kluczowe: Synod, Kościół partykularny, wspólnota, synodalność, braterska wspólnota komunii.

Ks. dr hab. Stanisław Łabendowicz, prof. KUL – Instytut Nauk Teologicznych Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego Jana Pawła II w Lublinie. ORCID: 0000-0003-1695-2324